

Kecskemét vízellátása.

A Kecskeméten átfolyó kis patakocskának (a Picsónak) forrása a szájhagyomány szerint Kecskemétet ivóvízzel látta volna el. E forrást azonban a török uralom alatt eltömték, nehogy — amint azt a régi írások mondják — a jó víz odacsalja a törököket.¹⁾ A hagyomány megemlíti azt is, hogy egy alkalommal annyira megáradt a vize, hogy a várost elöntéssel fenyegette és annak forrását a lakosság félelmében tömte volna el.

Ezeket a mondákat később annyira valónak hitték, hogy a forrás felkutatásával többször megpróbálkoztak.

Mindenesetre a Picsó egyes időszakokban eléggé bőséges vízzel birt, amit az is bizonyít, hogy *Hornyik János* munkájában felemlíti, hogy az 1852—53-as években araszos halakat fogtak benne.²⁾ A patak bővize azonban semmi esetre sem annak forrásából eredt, hanem okát az akkori nagy tavaszi esőzésekben kereshetjük. Ebből tisztán látható, hogy a Picsó mint vízellátási tényező nem játszhatott szerepet.

Ezek a mondák Kecskemét ivóvízellátásával csak annyiban vannak kapcsolatban, hogy a város, a jó ivóvízért századokon keresztül küzdött.

Kecskemét környéke vízben igen szegény. A város régi vízrajzi viszonyaival kapcsolatban megemlíthetjük, hogy a kelet-nyugati irányban húzódó kisebb deflációs völgyületekben nagyobb esőzések idején felgyülemlett a víz és környéküket teljesen elmocsarasították. Ezeket a mocsaras helyeket a múlt század kötetlen homokja már teljesen betemette.³⁾

Ezek közül a kis tócsák közül megemlíthetjük a *Dellő* tavat, amelyet 1834-ben mesterségesen feltöltöttek.⁴⁾ Neve való-

¹⁾ *Hornyik*: Kecskemét város gazdasági fejlődésének története. 26. old.

²⁾ *Hornyik*: Id. mű. 27. old.

³⁾ *Dr. Hollós*: A kecskeméti ártézikút fúrásáról.

⁴⁾ *Hornyik*: Id. mű. 21. old.

színüleg a *delelésből* származhatott. Átlagos mélysége kb. 0-75 m. lehetett.

Közvetlenül a város mellett van a *Széktó*. Szikes vizű fürdő. Alig néhány holdnyi modern berendezésű szabaduszoda. Területe régen meghaladta a száz katasztrális holdat is. Halban meglehetősen gazdag volt. Régebben nagy halállományát annyira pusztították, hogy a város 1690. évi rendeletével halászati tilalmat adott ki. A város 1885-ben részben kimélyítette.⁵⁾ Mai formáját 1927-ben nyerte.

Ezek a vizek nem jöhettek számításba a városnak ivóvízzel való ellátásában. Így tehát természeti források hiányában a város mesterséges úton iparkodott vízhez jutni. Kutak fúrásával már régen próbálkoztak. Azonban ennek eredete is a monda homályában vész el. A monda szerint (melyet dr. Szabó Kálmán, Kada Elek, Kecskemét volt polgármestere költésének tart), amikor Árpád elfoglalta az országot, egyik csapata, melynek Kecskemét víztelen homokos területét kellett megszállnia, a vízhiány miatt elégedetlenkedve, a csapat öreg táltosa Kaszap, kardjával felhányva a homokot, vizet fakasztott. Ez az ősi, karddal fúrt kút lenne a mai Kaszap kút.

Az egész városnak vízzel történő komoly ellátása már a XVII. században kimutatható, azonban ezt csak a legújabb időkben sikerült némi eredménnyel végezni. Adatok hiányában a kutak időrendbeli szaporodását kimutatni nem lehet. A külterületek kútjai az állattenyésztés és a tanyavilág fejlődésével állanak egyenes arányban. A belterületen a *tizedek* állítottak kutakat.⁶⁾ A város ezekhez fát és esetleg napszámosokat adott, azonban az egyéb szükségletek és kiadások a tized lakosait terhelték.⁷⁾

A kutak vizei nagyon hamar leromlottak úgy, hogy a tanyákról kellett a vizet behordani.⁸⁾ Érdekes példákat találunk a kecskeméti kutak vizeinek gyors romlásához *Szilágyi* munkájában. Az 1857-ben még jó vizű kút 1882-ben a szennyvizek beszívargása folytán élvezhetetlenné válik. A régi reáliskola kútjának vizét 1860-ban a katonaság még használta, 1882-ben

⁵⁾ *Hornyik*: Id. mű. 28. old.

⁶⁾ Kecskeméten a kerületeket tizedeknek nevezték.

⁷⁾ Tanácsjegyzőkönyv 1809. 11. sz.

⁸⁾ Kecskeméti Lapok 1884. márc. 4-én

pedig már a legrosszabb vizű kút a városban.⁹⁾ Az 1885-ben megvizsgált kutak közül egyben sem volt ammoniák, míg az 1887-ben már mindenikben jelentkezett.¹⁰⁾ Ezeknek a kutaknak átlagos mélysége 30—40 m. E mélységtől kezdve az ammoniák erősen kezd fogyni. (L. a táblázatot.) A víz romlását csak ezekben a kis mélységekbe fúrt kutakban lehetett tapasztalni. Ezek a freatikus vizek tehát rövid időn belül megromlanak a talaj fertőzöttsége következtében, miért is csak a nagy mélységbe fúrt kutak vizét lehet ivóvíz céljaira felhasználni. Jellemző Kecskemét vízellátására az a körülmény, hogy 1910-ben a lakosság nagy része, az olasz és az orosz kolera járványtól való félelmében, Szikrából hozatta az úgynevezett *Szikrai vizet*.¹¹⁾

**Kecskemét közkútjainak mélység szerinti átlagos vegyi összetétele.
(Szakács Ödöntől.)**

Mélység	Szerves anyagokra chamaeleon fogyasztás l-ként mgr.	Változó keménység	Klór	Kénsav maradék	Sulfórom-sav maradék	Sulfóromos szénmaradék	Ammoniak l-ként mgr.	Vas l-ként mgr.
3—5	20:30	42:09	igen sok	igen sok	sok	van	0.6	1
5—7	40:42	44:83	„	sok	tetemes	„	1	1:37
7—9	32:30	55:69	„	sok	sok	„	0.9	1:17
9—11	26:54	64:08	„	igen sok	igen sok	„	1.7	1
20—30	21:24	35:20	sok	van	nyomok	0	1.2	2:50
30—40	21:10	33:01	tetemes	van	„	nyomok	1.2	1:50
40—50	4:57	17:96	nyomok	0	0	0	0.7	3:20
60—70	5:27	14:50	0	0	0	0	0.5	1
70—90	3:42	15:30	0	0	0	0	0.5	1:60
90—100	4:60	14:65	0	0	0	0	0.5	1:60
100 m.-nél mélyebb	5	13:74	0	0	0	0	0.7	1

Eredetije Kecskemét városi muzeumban.

A vízellátás javításán a város ártézi kutak fúrásával iparkodott segíteni. Az első kísérletet 1892.—93-ban meg is tették. Ez azonban, 203 m. mélységig jutva, meddő maradt. Az

⁹⁾ Szilágyi Gy.: Helyi vizekről általában és az ivóvizek javításáról. K. L. 1882. 29. sz.

¹⁰⁾ W. ezredorvos: Adalék Kecskemét város ivóvizeinek méltatásához. Kecskemét, 1887. 20. sz.

¹¹⁾ Szikra, Kecskemét keleti határában lévő birtoka a Tisza haloványa mellett. A „Szikrai víz” szénsavval telített ártézi víz volt, mint ezt Horváth M. dr. a K. L. 1910. 194. számában írja.

1895—96-ban 301 m.-t elérő fúrás sem járt nagy eredménnyel. Ez volt az utolsó próbálkozás ártézi kút fúrására.

A jelenlegi vízszükségletet jó részben az 1896-ban fúrt 301 m.-es, úgynevezett ártézi kút látja el. Az összes kutak száma 1928, ami magában foglalja a 160 közkutat is. Az utóbbiak közül, azonban csak 38 szolgáltat ivóvizet. Ezekből a kutakból lajtta, illetve kannákkal hordják házakhoz a vizet, amit a *lajtós* kannánként 8 fillérért mér. A vevő természetesen csak a legszükségesebbekre használ ilyet, egyébként *közelvizet* fogyaszt. Ezt a vizet általában kis mélységű, a házaknál lévő kutakból nyerik.

A kecskeméti háziasszonyok az esővizet is *szedik* és rak-tározzák. A háztetőről lefolyó esővizet kannákkal, esetleg hordóval fogják fel. E tekintetbe valóságos jogszokás fejlődött ki. A csatorna alá, ugyanis bárki odaállíthatja a víz felfogására szánt hordót, ezt elvenni onnan nem szabad, sem pedig belőle meríteni nem lehet. A többi lakónak csak az áll jogában, hogy e fölé tarthatja rövid időre vízgyűjtő edényét.

A többnyire hordókba tartott esővizet a megromlás ellen is védik. Erre a fahamu szolgál. Finomra szítálva hl.-ként 2—3 kg.-t szórnak a vízbe. Ez konzerválja és teszi lúgossá s így mosáshoz kiválóan alkalmas. A fahamuk közül állítólag legjobban az akácé teszi tartósá a vizet és az említett mennyiséggel kb. félévig tartja használható állapotban.

A világháborút megelőző években Kecskemét város tervbe vette a vízvezeték megépítését, sőt már a munkálatokat is megkezdették, amikor azt a kitört háború félbeszakította. A vízvezeték hiánya a számos apró kellemetlenségen kívül, két fő bajnak forrása. Ez a gümőkór és a tüzvész. Az utak elégtelen öntözése miatt a tüdőbetegek száma meglehetősen emelkedett. Az utaknak csak 20%-a kövezett. A kisebb utcákban a por meghaladja az 5—8 cm. vastagságot. Elképzelhetjük most már azt, hogy egy kis szél micsoda porfelhőbe borítja a városnak még eléggé tisztán tartott és öntözött részét is. A 6—8 m/sec. sebességű szél is úgy felkavarja az utca porát, hogy a látást is erősen akadályozza.

Egy negyed századdal ezelőtt még a tüzoltóság feladata az utcák öntözése. Fecskendőkkal locsolták, majd pedig öntözőkocsikkal kísérleteztek, míg 1927-ben ezek helyébe a gépkocsit állították. Ezek munkája azonban még mindig csak a

forgalmasabb utcákra és terekre szorítkozik. A forró nyárban ez sem kielégítő. Így tehát érthető, hogy nem csak a rossz fertőzött víz, de az ezzel párosult vízhiány is elősegíti Kecskeméten a gümőkór százalékának emelését.

Ugyanezt a képet mutatja a pusztító tüzesetek száma is. A tűzbiztonság a múltban, majdnem a nullával határos. Ennek oka az volt, hogy a kutak minduntalan kimerültek. Ezért a város a kutakat vízbőség szerint osztályozta. Kétféle kategóriát állított fel. Az I-ső osztályúba sorozta azokat, melyeknek víztartalma állandóan meghaladta a 10 hl.-t, a II-ba az ezen alúliakat. Ez osztályozásnak megfelelően minden házat jelző-táblával láttak el, melyre az ott található kútkategória számát felírták. Ez az elgondolás azonban csak papiroson vált be, mert a kategóriák felállításakor nem vették tekintetbe a kút vizének utánfolyását és így több esetben fordult elő, hogy az I-ső osztályú kút vize hamarább kimerült, mint a II-od rendűé.¹²⁾

Ilyen körülmények között természetesen a higiénia is még sok kívánni valót mutat.

A 75.000 lakójú városnak tehát feltétlenül első teendője, hogy vízvezetékét felépítse. Ezzel nem csak városi jellege fog emelkedni, hanem eredményesen veheti fel a harcot a tüdőbetegségek ellen is.

Wagner Richárd

¹²⁾ *Konya* tűzoltó parancsnok közlése.